

บทที่ 5

การพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม

การวิจัยในระยะที่ 3 (D) เป็นขั้นตอนการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในระยะที่ 2 (R2) ได้นำมาเป็นแนวทางวิธีการพัฒนาและดัชนีชี้วัดความสำเร็จเพื่อตอบคำถามการวิจัยว่าจะสามารถพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้อย่างไร โดยนำเสนอรายละเอียดเป็น 4 ตอนดังนี้

1. คำถามการวิจัย
2. วัตถุประสงค์การวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. ผลการวิจัย

คำถามการวิจัย

จะพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคมได้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยระยะที่ 3 (D) เป็นการวิจัยที่นำเอาแนวทาง และวิธีการพัฒนาพร้อมทั้งดัชนีชี้วัดความสำเร็จในระยะที่ 2 (R2) มาดำเนินการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีรายละเอียดของกระบวนการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. กรอบการวิจัย

นำแนวทางวิธีการและดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ที่ได้จากการประชุมหาแนวทางของผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัยในขั้นตอนที่ 2 (R2) มาใช้เป็นกรอบแนวคิดหลักในการวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย สติ ระลึกได้ สัมปชัญญะ การรู้ตัวอยู่เสมอ

2. ประชากรการวิจัย

ในระยะที่ 3 (D) นี้ ประชากรในการวิจัยประกอบด้วย ผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 ผู้มีส่วนสำคัญ คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จำนวน 50 คน

2.2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 58 คน ประกอบด้วย

2.2.1 ครู จำนวน 2 คน

2.2.2 ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 50 คน

2.2.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติสัมพัชัญญะ จำนวน 6 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยระยะที่ 3 มีดังนี้

3.1.1 แบบทดสอบสถิติสัมพัชัญญะด้านความรู้หลักธรรม จำนวน 40 ข้อ

3.1.2 แบบสอบถามพฤติกรรมการเจริญสติสัมพัชัญญะ จำนวน 20 ข้อ

3.2 กิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนา

ในการพัฒนาการเจริญสติสัมพัชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนการพัฒนา ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการกระตุ้นความรู้สึกรักอยากเจริญสติสัมพัชัญญะโดยการแจก วีซีดีภาพยนตร์เกี่ยวกับ คุณธรรม จริยธรรมในครอบครัว เรื่อง ทองล้นหลัง จากโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลก ให้ผู้มีส่วนสำคัญได้ชมก่อนการพัฒนา จำนวน 50 แผ่น เพื่อให้ผู้มีส่วนสำคัญเกิดความสนใจปฏิบัติ สติสัมพัชัญญะตามแบบสื่อที่ได้ จากนั้นได้ใช้กิจกรรมฝึกการมีสติสัมพัชัญญะในห้องเรียน ดังต่อไปนี้

3.2.1 การสวดมนต์ก่อนเข้าสู่บทเรียนในรายวิชาพระพุทธศาสนา โดยดำเนิน กิจกรรมตามแผนจัดการเรียนรู้ จำนวน 12 คาบ

3.2.2 การฝึกสติสัมพัชัญญะก่อนเข้าสู่บทเรียนในรายวิชาพระพุทธศาสนา โดย ดำเนินกิจกรรมตามแผนจัดการเรียนรู้ จำนวน 12 คาบ

3.2.3 การแผ่เมตตาหลังจากจบบทเรียนในรายวิชาพระพุทธศาสนา โดยดำเนิน กิจกรรมตามแผนจัดการเรียนรู้ จำนวน 12 คาบ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลที่เป็นผลการพัฒนาไปเปรียบเทียบก่อนและหลัง จากดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาในแต่ละด้าน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการตอบ แบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

การวิเคราะห์แบบสอบถามการพัฒนาการเจริญสติสัมพัชัญญะด้านความรู้หลักธรรม มีลักษณะเป็นข้อสอบให้อ่านแล้วตอบคำถามเป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก เพื่อศึกษาผล

การเจริญสติสัมปชัญญะสามารถทำให้คุณภาพการเรียนรู้ดีขึ้น โดยการสอบถามเปรียบเทียบก่อนและหลังการวิจัย ซึ่งข้อคำถามได้ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC :Index of item objective congruence) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป แล้วปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การแปลความหมายข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ เปรียบเทียบก่อนและหลังการวิจัย การวิเคราะห์แบบสอบถามการพัฒนาพฤติกรรมการเจริญสติสัมปชัญญะ โดยการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (quantitative analysis) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้มีส่วนสำคัญที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรง ในการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ดังนี้

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบประเมินค่า 4 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

4	หมายถึง	จริง
3	หมายถึง	ค่อนข้างจริง
2	หมายถึง	ค่อนข้างไม่จริง
1	หมายถึง	ไม่จริง

หากเป็นคำถามเชิงลบ ผู้วิจัยได้กลับคะแนนจากไม่จริงเป็น 4 คะแนนตามลำดับ เกณฑ์การแปลความหมายข้อมูลค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2542, หน้า 100-101)

ค่าเฉลี่ย	แปลความหมาย
3.51 – 4.00	เท่ากับ จริง
2.51 – 3.50	เท่ากับ ค่อนข้างจริง
1.51 – 2.50	เท่ากับ ค่อนข้างไม่จริง
1.00 – 1.50	เท่ากับ ไม่จริง

ผลการวิจัย

การพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคมนี้ ผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 50 คน ซึ่งได้พัฒนาตามแนวทางและวิธีการในระยะที่ 2 (R2) ดังมีรายละเอียดกระบวนการพัฒนา ดังนี้

1. ผลการพัฒนาพฤติกรรมการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม พบว่า

หลังจากนักเรียนได้ฝึกปฏิบัติการเจริญสติสัมปชัญญะแบบไทเก๊ก การสวดมนต์ นั่งสมาธิ แผ่เมตตา ในห้องเรียนและที่บ้านตามกิจกรรมการวิจัยเป็นเวลา 30 วัน โดยเริ่มจากวันที่ 15 สิงหาคม 2551 ถึงวันที่ 15 กันยายน 2551 ผลการประเมินพฤติกรรมพบว่า นักเรียนมีการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะเพิ่มขึ้นตามตารางต่อไปนี้

ตาราง 9 เปรียบเทียบผลการพัฒนาพฤติกรรมด้านสติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม

ข้อถาม	ระดับ				t	p-value
	พฤติกรรมด้านสติ		หลัง			
	ก่อน	หลัง	การพัฒนา	การพัฒนา		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้าน สติ ความระลึกได้						
1. เมื่อทำผิด ฉันสามารถพัฒนาตัวเองใหม่ได้	2.58	0.81	3.06	0.97	2.791	.000
2. ถึงแม้จะต้องเสียประโยชน์ส่วนตัวไปบ้าง ฉันก็ยินดีทำเพื่อส่วนรวม	2.86	0.92	3.18	0.84	1.937	.059
3. ฉันพยายามหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา โดยไม่คิดเอาเองตามใจชอบ	3.22	0.86	3.38	0.83	0.984	.330
4. เมื่อต้องทำอะไรหลายอย่างในเวลาเดียวกัน ฉันตัดสินใจได้ว่าทำอะไรก่อนหลัง	3.00	0.75	3.34	0.65	2.678	.010
5. เมื่อถูกขัดใจ ฉันมักรู้สึกหงุดหงิดจน ควบคุมอารมณ์ไม่ได้	3.12	0.62	3.34	0.62	1.969	.055
6. เมื่อทำอะไรไม่สำเร็จ ฉันรู้สึกหมดกำลังใจ	2.48	0.76	2.62	0.94	0.961	.341
7. เมื่อเริ่มทำอะไรหนึ่งสิ่งใดที่ดี ฉันมักทำต่อไป ไม่สำเร็จ	2.90	0.93	3.28	0.83	2.614	.012
8. ฉันมักมีปฏิกิริยาโต้ตอบรุนแรงต่อปัญหา เพียงเล็กน้อย	2.98	0.68	3.02	0.65	0.322	.749
9. เป็นเรื่องธรรมดาที่จะเอาเปรียบผู้อื่นเมื่อมี โอกาส	3.16	0.76	3.26	0.77	0.778	.440
10. ฉันทนไม่ได้เมื่อต้องอยู่ในสังคมที่มี กฎระเบียบขัดกับความเคยชินของฉัน	2.76	0.96	2.96	0.94	0.944	.350
รวม	2.90	0.42	3.14	0.43	3.008	.004

จากตาราง 10 พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมด้านสัมปชัญญะโดยรวมอย่าง มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า หลังการเจริญสัมปชัญญะสูงกว่าก่อนการเจริญสัมปชัญญะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ฉันสามารถผ่อนคลายตนเองได้ แม้จะเหน็ดเหนื่อยจากภาระหน้าที่การเรียน ($\bar{X}=3.58$, S.D.=0.57)

ตาราง 11 ค่าสถิติทดสอบที (t-test) เปรียบเทียบพฤติกรรมของการทดลองก่อนและหลัง การพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม

คะแนนเฉลี่ย ก่อนพัฒนา		คะแนนเฉลี่ย หลังพัฒนา		t	p-value
($\bar{X}$)	S.D.	($\bar{X}$)	S.D.		
2.84	0.37	3.25	0.36	6.176	.000

จากตาราง 11 พบว่า การพัฒนาพฤติกรรมการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม หลังการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะสูงกว่าก่อนการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะด้านความรู้เรื่องหลักธรรม

ตาราง 12 เปรียบเทียบผลการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะด้านความรู้เรื่องหลักธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม

ข้อคำถาม	ระดับสติสัมปชัญญะ		ผลการพัฒนา เพิ่มขึ้น (ร้อยละ)
	ก่อน การพัฒนา (ร้อยละ)	หลัง การพัฒนา (ร้อยละ)	
ธรรมที่ควรรู้			
1. ข้อใดคือความหมายของ ทุกข์	84.0	94.0	10.0
2. สมุทัย มีความหมายตามนัยข้อใด	56.0	78.0	22.0
3. นิโรธ ในอริยสัจ 4 คือข้อใด	36.0	78.0	42.0
4. มรรค คืออะไร	30.0	66.0	36.0
5. คนทุกคนมีขันน้ 5 หมายถึงข้อใด	70.0	90.0	20.0
6. เวทนา ในขันน้ 5 คือข้อใด	24.0	58.0	34.0

ตาราง 12 ต่อ

ข้อคำถาม	ระดับสติสัมปชัญญะ		ผลการพัฒนาเพิ่มขึ้น (ร้อยละ)
	ก่อนการพัฒนา (ร้อยละ)	หลังการพัฒนา (ร้อยละ)	
ธรรมที่ควรรู้			
7. สัตถุญา คืออะไร	42.0	94.0	52.0
8. ข้อใดให้ความหมายคำว่า "สังขาร"	38.0	80.0	58.0
9. อะไรชื่อว่า สามัญญลักษณะ	60.0	92.0	32.0
10. อนิจจัง ความไม่เที่ยงหมายถึงข้อใด	42.0	88.0	46.0
11. คำว่า "ทุกขัง" หมายถึงข้อใด	34.0	96.0	62.0
12. ข้อใดถือหลักของอนัตตา	50.0	96.0	46.0
13. ข้อใด ไม่ใช่ ประโยชน์ที่เกิดจากความเข้าใจในเรื่องไตรลักษณ์	22.0	74.0	52.0
ธรรมที่ควรละ			
14. หลักอนิจจัง มุ่งสอนให้มนุษย์ปฏิบัติตนเช่นไร	38.0	28.0	10.0
15. ข้อใดที่เป็นสาเหตุให้เกิดทุกข์ ที่สำคัญที่สุด	30.0	70.0	40.0
16. ข้อใดหมายถึง สังสารวัฏ	52.0	64.0	12.0
17. คำว่า "วัฏฏะ" หมายความว่าอย่างไร	42.0	84.0	42.0
18. ข้อใดเรียกว่า วัฏฏะ	32.0	74.0	42.0
19. พระพุทธศาสนาสอนให้เราหลุดพ้น โดยตัดวงจรใดในวัฏฏะ 3	44.0	86.0	42.0
20. ปัญจธรรม คือ อะไร	12.0	70.0	58.0
21. ข้อใดเป็นความเห็นแก่ตัวอยากได้ของผู้อื่น	32.0	86.0	54.0
22. การที่เรายึดมั่นในความเชื่อ ทฤษฎี หรืออุดมการณ์ของตนเองจนเกินไป โดยไม่ฟังแนวความคิดของบุคคลอื่นถือว่าเราเป็นคนเช่นไร ในหลักปัญจธรรม	42.0	86.0	44.0

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อถาม	ระดับสติสัมปชัญญะ		ผลการพัฒนา เพิ่มขึ้น (ร้อยละ)
	ก่อน การพัฒนา (ร้อยละ)	หลัง การพัฒนา (ร้อยละ)	
ธรรมที่ควรบรรลุ			
23. ถือตัวคิดว่าตัวเองเหนือกว่าผู้อื่นเป็นกิเลสข้อใด	20.0	60.0	40.0
24. ข้อใดคือการได้รับประโยชน์ในปัจจุบัน	24.0	24.0	0.0
25. คุณประโยชน์ของการปฏิบัติตามพระ ธรรมคือข้อใด	24.0	52.0	28.0
26. ข้อใดคือประโยชน์ของการประพฤติธรรม ที่สำคัญที่สุด	24.0	26.0	2.0
27. ข้อใดเรียกว่า กิฏฐัมมิกัตตะ	36.0	50.0	14.0
28. เป็นผู้เสียสละไม่เห็นแก่ตัวเป็น คุณประโยชน์ขั้นสูงเรียกว่าอะไร	40.0	18.0	-22.0
29. การฟังธรรมตามกาล ก่อให้เกิดประโยชน์ ในข้อใดที่สำคัญที่สุด	48.0	82.0	34.0
30. ข้อใดคือการได้รับประโยชน์สูงสุดหรือ จุดหมายสูงสุดของมนุษย์	24.0	86.0	62.0
ธรรมที่ควรเจริญ			
31. ลักษณะเช่นไรถือว่ามีสัมมาทิฐิ	28.0	22.0	-6
32. การพิจารณากำหนดลมหายใจเข้าออกจัด ในข้อใดของมรรค 8	36.0	88.0	52.0
33. ในปัญญา 3 ข้อใดสำคัญที่สุด	22.0	22.0	0.0
34. สัมปรัสนธรรม มีความหมายตามนัยตรง ตามข้อใด	28.0	64.0	36.0
35. คุณประโยชน์ที่เห็นได้เด่นชัดของธรรม สัมปรัสนธรรม คืออะไร	14.0	68.0	54.0
36. การกระทำข้อใดแสดงถึงการเป็นผู้รู้กาล	38.0	72.0	34.0
37. สุชาติใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด เพราะ ตระหนักว่าครอบครัวของตนมีฐานะ ยากจนสุชาติมีคุณธรรมข้อใด	48.0	82.0	34.0

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อถาม	ระดับสติสัมปชัญญะ		ผลการพัฒนา เพิ่มขึ้น (ร้อยละ)
	ก่อน การพัฒนา (ร้อยละ)	หลัง การพัฒนา (ร้อยละ)	
ธรรมที่ควรเจริญ			
38. มรรค 8 สามารถเปรียบเทียบได้กับอะไร	18.0	48.0	30.0
39. การดำเนินชีวิตตามแนวทางมรรค 8 ต้อง ใช้อะไรเป็นเครื่องกำกับจึงจะได้ผลดี	18.0	48.0	30.0
40. การประพาศิตนเช่นไร ถือว่าเป็นคนไม่ ประมาท	6.0	58.0	52.0

จากตาราง 12 ผลการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะด้านความรู้หลักธรรมของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า

หลังจากนักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับหลักธรรม ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา คือ ความหมาย
ของอริยสัจ 4 ธรรมที่ควรรู้ ธรรมที่ควรละ ธรรมที่ควรบรรลु และธรรมที่ควรเจริญ ตามกิจกรรม
การจัดการเรียนรู้ จำนวน 12 คาบ ผลสัมฤทธิ์การเจริญสติสัมปชัญญะด้านความรู้ของนักเรียน
จากการตอบแบบทดสอบการเจริญสติสัมปชัญญะด้านความรู้หลักธรรม จำนวน 40 ข้อ
ซึ่งประกอบด้วยความหมายธรรมะเรื่องอริยสัจ 4 จำนวน 4 ข้อ ความรู้เกี่ยวกับธรรมที่ควรรู้
จำนวน 10 ข้อ ความรู้เกี่ยวกับธรรมที่ควรละ จำนวน 9 ข้อ ธรรมที่ควรบรรลุ จำนวน 7 ข้อ
ธรรมที่ควรเจริญ จำนวน 10 ข้อ ผลทดสอบการประเมินด้านความรู้พบว่า นักเรียนได้
พัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะด้านความรู้เกี่ยวกับหลักธรรม ร้อยละ 62 รู้จุดมุ่งหมายหรือ
ประโยชน์สูงสุดของมนุษย์ เข้าใจความหมายของคำว่า ทุกขัง ร้อยละ 58 วัฏปัญจธรรม เข้าใจ
ความหมายของคำว่า สังขาร จากการตอบแบบทดสอบวัดความรู้ แสดงว่านักเรียนเกิด
การพัฒนาความรู้จากการจัดการเรียนรู้เรื่องหลักธรรมเป็นไปตามดัชนีชี้วัดความสำเร็จ
ผลการประเมินด้านความรู้พบว่า จำนวนนักเรียน ร้อยละ 80 ได้พัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะ
รู้หลักธรรมอยู่ในระดับมาก รายละเอียดดังปรากฏในตาราง 12

3. ผลการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะด้านพฤติกรรมที่ปฏิบัติที่บ้านและโรงเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ผู้วิจัยนำเสนอเนื้อหาสาระเกี่ยวกับพฤติกรรม การเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำแนกตามประเภทที่ได้จากแบบบันทึกกิจกรรมการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะ

เกณฑ์การกำหนดความหมายของค่าร้อยละของพฤติกรรม การเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ใช้แนวทางการแปลความหมาย ดังนี้

ค่าร้อยละ	แปลความหมาย
61.00 – 100.00	เท่ากับ ดี
31.00 – 60.00	เท่ากับ พอใช้
0 – 30.00	เท่ากับ ปรับปรุง

ตาราง 13 ผลการประเมินพฤติกรรม การเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม

รายการพฤติกรรม	ระดับคุณภาพ		
	ดี (ร้อยละ)	พอใช้ (ร้อยละ)	ปรับปรุง (ร้อยละ)
1. มีสติสัมปชัญญะระลึกได้รู้ตัวที่กำลังทำอะไร	80	18	2
2. มีสมาธิแน่วแน่ตั้งมั่นในการเรียน	70	22	8
3. ผ่อนคลายอารมณ์	98	2	-
4. อุดทน พยายามทำให้ดีกว่าวันนี้	98	2	-

จากตาราง 13 พบว่า หลังจากได้ปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นเวลา 30 วัน พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ผู้ปกครองและครูที่ปรึกษาได้เฝ้าติดตามดูพฤติกรรมตามแบบประเมินพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ในช่วงระยะเวลา 4 สัปดาห์ผลการประเมินพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวนมากกว่าร้อยละ 80 มีพฤติกรรมอันพึงประสงค์อยู่ในระดับดี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะ บรรลุวัตถุประสงค์ รายละเอียด ดังตาราง 13

ภาพรวมการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

1. การพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะด้านความรู้หลักธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 4 คาบ สัปดาห์ละ 1 คาบ เป็นเวลา 4 สัปดาห์ ผลการพัฒนา พบว่า จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มากกว่าร้อยละ 80 ตอบแบบทดสอบวัดความรู้หลักธรรม จำนวน 40 ข้อได้ถูกต้อง และมีสติสัมปชัญญะอยู่ในระดับมากซึ่งผ่านเกณฑ์ดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนา

2. การพัฒนาพฤติกรรมการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยดำเนินกิจกรรม 4 กิจกรรม ได้แก่ ฝึกเจริญสติสัมปชัญญะแบบไทเก๊ก สวดมนต์ แผ่เมตตา ทั้งที่บ้านและโรงเรียน ผลการปฏิบัติกิจกรรมตามกิจกรรมซึ่งประเมินจากพฤติกรรมอันพึงประสงค์ พบว่า ค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบของนักเรียนก่อนและหลังการพัฒนา มีค่านัยสำคัญที่ระดับ.05 มีพฤติกรรมการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะอันพึงประสงค์ ซึ่งผ่านเกณฑ์ดัชนีชี้วัด

ตาราง 14 ภาพรวมการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม

แนวทางการพัฒนา	ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ	ผลการพัฒนา
1. การพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะด้านความรู้หลักธรรม โดยการจัดการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 จำนวน 4 คาบ เป็นเวลา 4 สัปดาห์	จำนวนนักเรียนที่ได้รับ การเรียนรู้การเจริญสติสัมปชัญญะด้านหลักธรรม มากกว่าร้อยละ 80 ตอบแบบทดสอบวัดความรู้ได้ถูกต้อง	ผลการทดลอง สติสัมปชัญญะด้านความรู้หลักธรรมพบว่า จำนวนนักเรียนมากกว่าร้อยละ 80 ตอบแบบทดสอบได้ถูกต้อง
2. การพัฒนาพฤติกรรมการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนโดยดำเนินกิจกรรมประกอบด้วย	นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม มากกว่าร้อยละ 80 มีการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะตามผล	ผลการพัฒนาพฤติกรรม การเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนพบว่า มากกว่าร้อยละ 80 มี
1.ฝึกการเจริญสติสัมปชัญญะแบบไทเก๊ก	การประเมินพฤติกรรมอันพึงประสงค์อยู่ในระดับดี	พฤติกรรม อันพึงประสงค์ อยู่ในระดับดี
2.สวดมนต์		
3.นั่งสมาธิ		
4.แผ่เมตตา		